

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено фінансову звітність як важливий інструмент управління. Вивчено проблеми та особливості складання фінансової звітності в контексті змін законодавства. Визначено особливості та напрямків удосконалення складу та структури фінансової звітності як джерела інформації для ефективного управління. Досліджено критерії щодо порогу суттєвості для визнання додаткових статей фінансової звітності. Досліджено, що звітність складена за міжнародними стандартами фінансової звітності ґрунтується на професійному судженні та оцінках.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: фінансова звітність, управління підприємством, суттєва інформація, національні стандарти.

АННОТАЦИЯ. В статье исследовано финансовую отчетность как важный инструмент управления. Изучены проблемы и особенности составления финансовой отчетности в контексте изменений законодательства. Определены особенности и направлений совершенствования состава и структуры финансовой отчетности как источника информации для эффективного управления. Исследованы критерии порога существенности для признания дополнительных статей финансовой отчетности. Исследовано, что отчетность составлена по международным стандартам финансовой отчетности основывается на профессиональном суждении и оценках.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: финансовая отчетность, управление предприятием, существенная информация, национальные стандарты.

ANNOTATION: The financial reporting are researched as an important management tool in the article. Problems and features of financial reporting are studied in the context of changes in legislation. The features and areas of improvement composition and structure of financial statements are determined as a source of information for effective management. Hallmarks for materiality threshold for the recognition of additional items of financial reporting are researched in the article. It is researched that statements have been prepared under international financial reporting standards based on judgments and estimates.

KEYWORDS: Financial accounting, management, material information, the national standards.

Постановка проблеми. В сучасних умовах для результативної діяльності кожному господарюючому суб'єкту потрібна інформація про економічних партнерів, заінтересованих у налагодженні сталих господарських зв'язків, таку інформацію отримують з фінансової звітності. Грунтуючись на даних фінансового обліку як системи суцільного, безперервного та документального оформлення господарських процесів, впорядкованого узагальнення інформації про стан майна і зобов'язань підприємства, звітність відображає і дає змогу оцінювати результати діяльності, прогнозувати напрямки підвищення ефективності і сприяє виробленню й прийняттю необхідних управлінських рішень.

Фінансова звітність відображає всі суттєві зміни і структури господарських засобів, джерел їх утворення, результатах фінансово-господарської діяльності, дає велику за об'ємом інформацію у скомп'юзованому вигляді користувачам, які приймають участь в управлінні підприємством. Підвищення ролі як фінансової звітності, так і бухгалтерського обліку в цілому є результатом розширення кола суб'єктів управління підприємством, тобто суб'єктів, які мають право приймати інвестиційні та інші господарські рішення спираючись на дані фінансової звітності. Відповідно до підвищення ролі фінансової звітності в управлінні підприємством значно змінюються і вимоги до неї. Підвищуються вимоги до якості звітної інформації, що визначаються реальністю, змістовністю та оперативністю даних [1].

Аналіз останніх публікацій. Теоретико-прикладні питання формування звітності й методичні підходів до її складання досліджувалися у працях відомих вітчизняних і зарубіжних учених-економістів: М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, С. Ф. Голова, К. П. Дудки, Дж. Блейка, В. М. Жука, Я. Вільямса Г. Г. Кірейцева, М. В. Кужельного, Н. Малюги, П. Я. Хомина, І. І. Сахарцева та інших. Однак, залишилися ряд відкритих питань щодо використання звітності з системі управління підприємством, які потребують поглибленого вивчення.

Завдання. Дослідження і вивчення особливостей складання фінансової звітності в контексті змін законодавства. Розгляд напрямків удосконалення складу та структури фінансової звітності як джерела інформації для ефективного управління. Дослідження особливостей формування звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ).

Виклад основного матеріалу. Сьогодні саме звітність є елементом інфраструктури ринкової економіки, реальним засобом комунікації, з допомогою якого менеджери різних рівнів мають змогу фор-

мувати стратегію і тактику розвитку підприємства. Саме на підставі даних фінансової звітності можна оцінити майновий стан, результати діяльності та економічний потенціал суб'єкта господарювання, прогнозувати майбутні грошові потоки та визначати вектори його розвитку, приймати ефективні управлінські рішення.

Під фінансовою звітністю розуміють бухгалтерську звітність, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період (п. 3 р. І НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2; 3].

За думку П. Хомина, «звітність є самостійною системою подання даних, необхідних для інформаційного забезпечення менеджменту і в жодному разі не може вважатись складовим елементом (прийомом) бухгалтерського обліку» [4, с. 14]. Науковець Н. Ткаченко трактує фінансову (бухгалтерську) звітність як сукупність форм звітності, складених на основі даних обліку з метою одержання користувачем узагальненої інформації про підприємство [5, с. 822].

М. Пушкар фінансову звітність показує як сукупність реєстрів генералізованих (зведених, згрупованих, узагальнених) показників за певний період, що характеризують статику та динаміку об'єктів бухгалтерського обліку [6, с. 561]. Таке визначення інформативніше.

Аналізуючи визначенні поняття «фінансова звітність», вітчизняні науковці займають позиції формального підходу, закріпленого Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і Національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку.

Основна мета складання фінансової звітності — надати користувачам для прийняття рішень повну, правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів і зміни у власному капіталі підприємства, яка необхідна для прийняття рішень щодо:

- участі в капіталі підприємства;
- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- об'єктивної оцінки якості управління;
- здатності підприємства своєчасно виконувати зобов'язання;
- забезпеченості зобов'язань підприємства;
- визначення суми дивідендів;
- регулювання діяльності підприємства та інш.

Тому дуже важливо правильно та своєчасно відображати облікові операції підприємства, зокрема безпомилково вести обліково-аналітичну роботу з відображення доходів і витрат, у визна-

чені терміни складати та подавати звітність зацікавленим користувачам як зовнішнім, так і внутрішнім.

Коло користувачів фінансової звітності окреслено в абз. 1 ч. 1 ст. 14 Законом №996 та п. 2 Порядку № 419. За ними підприємства зобов'язані подавати річну фінансову звітність таким адресатам:

- органам, до сфери управління яких вони належать;
- трудовим колективам на їхню вимогу;
- власникам (засновникам) відповідно до установчих документів;
- органам державної статистики;
- органам ДФСУ ;
- іншим користувачам згідно із законодавством [2; 7; 8].

З 2012 року відповідно до законодавства ряд підприємств подають звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Ціль такої звітності — надати фінансову інформацію про суб'єкта господарювання, який звітує, що є корисною для теперішніх і потенційних інвесторів, позикодавців та інших кредиторів у прийнятті рішень про надання ресурсів цьому підприємству. Коло подібних рішень охоплює рішення про придбання, продаж чи утримання пайових і боргових інструментів, а також надання або погашення позик та інших форм кредитів.

До кола споживачів, так званих «користувачів» звітності, за МСФЗ — не включено власників, співробітників, державні, законодавчі, регуляторні та контролюючі органи. Причина цього — доступність отримання додаткової інформації названими користувачами за вимогою. А МСФЗ — звітність призначено саме для тих користувачів, які за своїм статусом не можуть вимагати надання їм якоїсь додаткової інформації, окрім фінансової звітності. Тому вони змушені покладатися виключно на загальнодоступну фінансову звітність, у результаті чого й стають її першочерговими користувачами [9].

Важливою особливістю звітності за МСФЗ є те, що вона здебільшого ґрунтується на професійному судженні та оцінках, ніж на точних даних. Тому бухгалтерам нелегко усвідомити та прийняти такий підхід при переході на складання фінансової звітності за МСФЗ [9].

Підприємства, які для складання фінансової звітності застосовують МСФЗ для малих і середніх підприємств, також мають складати загальнорічну фінансову звітність [3].

До складу загальної річної фінансової звітності входять такі форми (п. 1 р. II НП(С)БО 1, ч. 2 ст. 11 Закону № 996:

- баланс (звіт про фінансовий стан) за формою № 1;

- звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) за формою № 2;
- звіт про рух грошових коштів за формою № 3 та № 3-н;
- звіт про власний капітал за формою № 4;
- примітки до річної фінансової звітності за формою № 5 ;
- додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» за формою № 6 [3; 7].

Особливістю відображення статей у фінансовій звітності є те, що підприємства можуть не наводити статті, за якими відсутня інформація до розкриття. Виняток — випадки, коли такі дані були в попередньому звітному періоді, тобто, рядки річної фінансової звітності, які не мають показників, можна взагалі не відображати (п. 4 р. II НП(С)БО 1).

До форм фінансових звітів можна додавати нові додаткові статті лише ті, які наведено в додатку 3 до НП(С)БО 1 зі збереженням коду, який там указано. Також потрібно, щоб додаткова стаття відповідала таким критеріям:

- її інформація є суттєвою;
- оцінку додаткової статті може бути достовірно визначено.

Вагомим аспектом при формуванні звітності є визначення суттєвості інформації, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними НП(С)БО або МСФЗ і керівництвом підприємства (п. 3 р. ІНП(С)БО 1) [7]. Критерії суттєвості для визначення статей фінансової звітності відображають в обліковій політиці підприємства.

Таблиця 1

ПОРІГ СУТТЄВОСТІ ДЛЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ СТАТЕЙ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Назва фінзвіту	Межа суттєвості для виокремлення статей фінансової звітності
Баланс	До 5 % підсумку балансу або до 15 % підсумку класу активів, власного капіталу, класу зобов'язань
Звіт про фінансові результати	До 5 % суми чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і або до 25 % фінансового результату від операційної діяльності
Звіт про рух грошових коштів	До 5 % суми чистого руху грошових коштів від операційної діяльності
Звіт про власний капітал	До 5 % розміру власного капіталу підприємства

Значення фінансової звітності не можливо переоцінити, адже це певний підсумок проведеної роботи, результатом якої є або прибуток, або ж невідповідність очікуванням. Для довгострокового функціонування підприємства і отримання доходу, важливою є також перевірка фінансової звітності, за результатами якої можна не лише робити певні висновки по фінансових аспектах, а й перевіряти кваліфікаційний рівень працівників, їхню сумлінність і чесність.

Фінансова звітність як важливий компонент системи інформаційного забезпечення процесу управління і прийняття рішень користувачами гармонійно поєднується з основними класичними функціями менеджменту: планування, контроль, фінансова, організація, мотивація. У процесі планування дані фінансової звітності використовуються для обґрунтування цілей і напрямів роботи, формування базових і моделювання планових показників фінансово-господарської діяльності підприємства. На стадії організації роботи вона впливає на процес збору первинних даних про факти господарського життя, методи й процедури їх обробки у системі фінансового обліку. Відбувається деталізація завдань, процесів, окреслення інформаційних вимог на виробничому рівні і щодо функцій працівників облікової служби. Також фінансова звітність є засобом стимулювання і обмеження фінансової політики менеджменту. З її використанням здійснюють моніторинг, контроль, аналіз й оцінку досягнутих результатів та адекватні коригувальні дії [10].

Висновки. Основне призначення фінансової звітності — надати внутрішнім і зовнішнім користувачам правдиву, достовірну інформація про майновий і фінансовий стан підприємства, про фінансові результати та ефективність господарювання за звітний період.

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо придбання, продажу та володіння цінними паперами; участі в капіталі підприємства; оцінки якості управління; оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання; забезпеченості зобов'язань підприємства; визначення суми дивідендів, що підлягають розподілу; регулювання діяльності підприємства; інших рішень.

Вагомим аспектом при формуванні звітності є визначення суттєвості інформації, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається відповідними НП(С)БО або МСФЗ та керівництвом підприємства.

Література

1. Андрієнко В. С. Поняття та склад фінансової звітності в умовах гармонізації бухгалтерського обліку / В. С. Андрієнко // Наука молода. — 2008. — № 9. — С. 153–157.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-ХІV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
3. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
4. Хомин П. Облікове забезпечення звітності про фінансові результати має бути методологічно обґрунтованим / П. Хомин // Бухгалтерський облік і аудит. — 2004. — № 6. — С. 9–15.
5. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: [підручник] / Н.М. Ткаченко. — [3-є вид., допов. і перероб.]. — К. : Алерта, 2008. — 926 с.
6. Пушкар М. С. Фінансовий облік: [підручник] / М. С. Пушкар. — Тернопіль : Карт-бланш, 2002. — 628 с.
7. Шустваль Т. Річна фінансова звітність: складаємо разом / Т. Шустваль // Все про бухгалтерський облік. — 2015. — № 13. — С. 3–8.
8. Постанова «Про затвердження Порядку подання фінансової звітності» від 28 лютого 2000 р. № 419, зі змінами від 17.06.201 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF>
9. МСФЗ: практика застосування // Все про бухгалтерський облік. — 2014. — № 56–57. — 63 с.
10. Іваніхів Ю. Сутність і роль фінансової звітності у системі інформаційного забезпечення суб'єктів ринку / Ю. Іваніхів // Економічний аналіз. — 2010. — № 5.

Статтю подано до редакції 21.01.15 р.

УДК 658.89

Голишева Є. О.,
к.е.н., ст. викладач кафедри маркетингу та УІД,
Сумський державний університет

КЛІЄНТООРІЄНТОВНА КОНЦЕПЦІЯ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, МОДЕЛЬ ПЕРЕХОДУ

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано виникнення клієнтоорієнтованої концепції ведення бізнесу. Наведені відмінності між підприємством, яке орієнтоване на товар, та підприємством, яке орієнтоване на споживача. Визначено переваги та недоліки клієнтоорієн-